

КОРОТКОСТРОКОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Корепанов О.С., к.е.н., викладач.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті запропоновано методику та викладено результати короткострокового прогнозування кон'юнктури аграрного ринку в Україні.

Ключові слова: кон'юнктура, аграрний ринок, прогноз, аналіз сингулярного спектру.

В умовах світової економічної кризи, беручи до уваги особливості формування кон'юнктури аграрного ринку, прогнозування основних елементів економічного та внутрішнього потенціалу ринку, а також цін основних видів продукції на аграрному ринку в Україні необхідно здійснювати оперативно, а саме – щомісяця та на короткостроковий період.

Для проведення статистичного прогнозування стану національного аграрного ринку розглянуто понятійний апарат та виділено специфічні особливості дослідження його кон'юнктури [2].

Оцінити масштаб ринку неможливо без такої його важливої характеристики як потенціал ринку. Потенціал ринку визначає можливості пропозиції товару та попиту споживачів, тобто він дає змогу оцінити кількість товару, яку можна поставити на ринок, а також кількість товару, що може бути продана чи спожита за певних умов. Розрізняють виробничий та споживчий потенціал [5].

Виробничий потенціал ринку – це не що інше, як товарна маса, яка може бути вироблена, імпортована та поставлена на внутрішній та зовнішній ринки за певний час, та товарний запас. Виробничий потенціал може виступати двоюко, як:

- 1) граничний потенціал, коли виробництво товарів здійснюється при повному використанні потужностей;
- 2) реальний потенціал, коли виробництво товарів здійснюється з урахуванням потреб ринку.

Споживчий потенціал характеризується й визначається показником місткості ринку і формується під впливом попиту споживачів. Місткість ринку – це та кількість товару, яку ринок у змозі придбати за певний час за даних обставин. Розрахунок місткості ринку здійснюють визначенням кількості споживачів, помноженню на прогнозований середній рівень споживання. Насиченість ринку показує рівень забезпеченості товарами й пов'язана з його місткістю, яка її обмежує. Аналіз споживчого потенціалу – важливий крок при оцінці кон'юнктури ринку.

Одним із найважливіших показників кон'юнктури ринку є пропозиція товару, що являє собою той обсяг продуктів та послуг, який призначається для продажу та пропонується покупцям на ринку за певною ціною впродовж певного часу.

Пропозиція складається із трьох основних компонентів:

- обсяг продукції національного виробництва;
- обсяг імпорту товарів;
- резерви та товарні запаси.

Домінантними чинниками, які впливають на пропозицію товару на ринку, виступають цінові, зокрема ціна даного товару, ціни на інші товари, особливо взаємодоповнюючі та взаємозамінюючі, ціни на сировину та ресурси; не останню роль відіграють очікування інфляції як продавцями, так і покупцями товарів.

Попит споживачів – інша важлива категорія, що визначається обсягом товарів, які бажають і можуть придбати споживачі, тобто попит споживачів – це необхідність, забезпечена грошима [5].

М. Й. Хорунжий використовує термін – економічний потенціал [7], під яким розуміє сукупність усіх засобів, необхідних для функціонування підприємства. Схематично він зображений на рис 1.

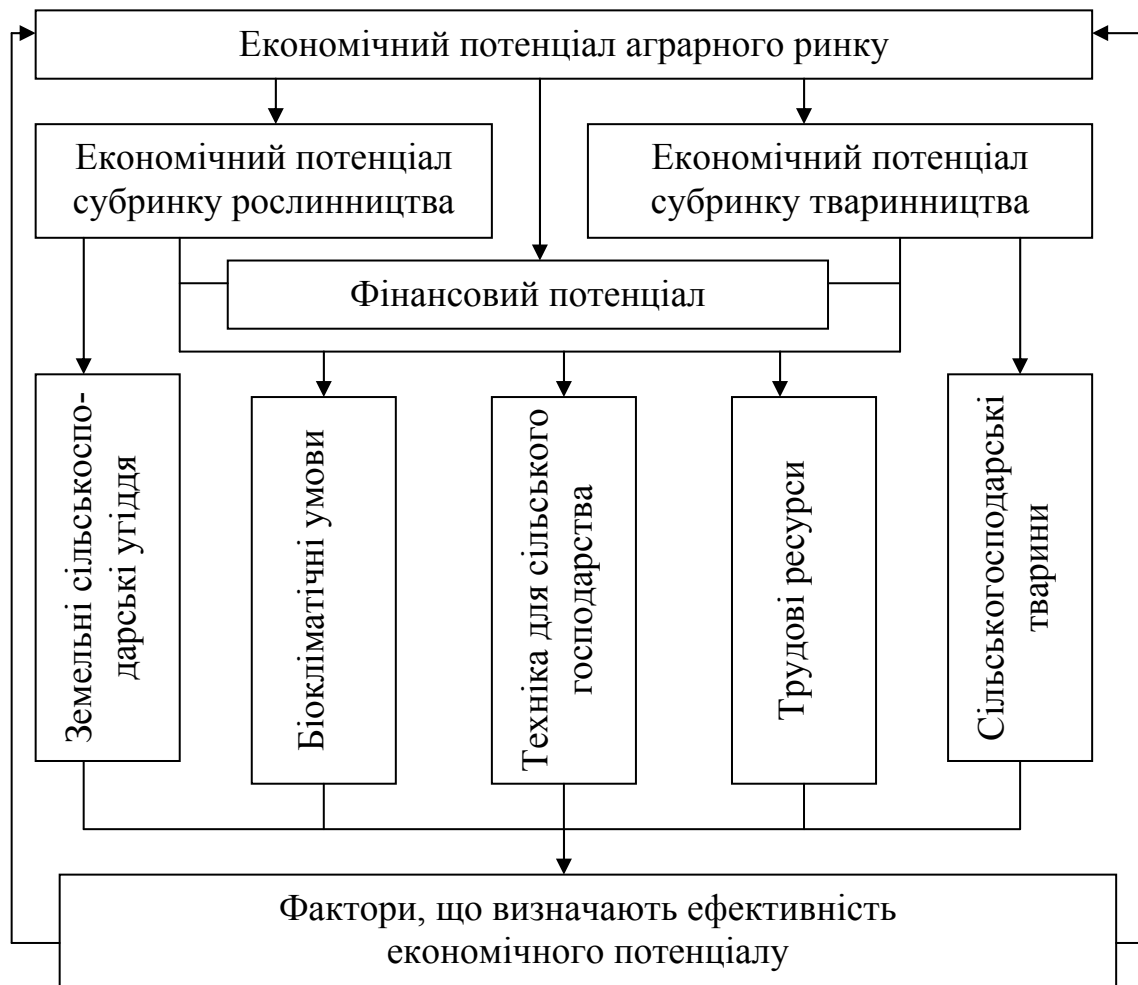

Рис. 1. Укрупнена схема взаємодії елементів економічного потенціалу аграрного ринку [7].

На думку автора, аналіз динаміки показників економічного потенціалу є основним напрямом дослідження при прогнозуванні кон'юнктури аграрного ринку, оскільки вони інтегрують вплив інших елементів ринкової системи, враховуючи зворотні зв'язки [1]. Наприклад, можна припустити, що зменшення попиту на м'ясо та підвищення цін на корми призведе до скорочення чисельності сільськогосподарських тварин.

В результаті апробації різних методів прогнозування [1] було зроблено висновок про те, що найкращі прогностичні властивості при дослідженні часових рядів має Singular Spectrum Analysis (SSA) - аналіз сингулярного спектра, що у вітчизняній літературі називається "Гусениця" [3;4]. Великою перевагою цього методу є те, що він не вимагає попереднього завдання моделі ряду.

Прогнозування економічного та внутрішнього виробничого потенціалу аграрного ринку в Україні проведено з використанням програми "Caterpillar"[9] на базі помісячних даних за період з січня 2001 р. до жовтня 2008 р. [6;8;10].

Результати прогнозування економічного та внутрішнього виробничого потенціалу аграрного ринку в Україні наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Прогнозні значення економічного та внутрішнього виробничого потенціалу аграрного ринку в Україні у листопаді 2008 р. – квітні 2009 р.

Часовий період	Елементи економічного потенціалу аграрного ринку в Україні		
	Поголів'я ВРХ, тис гол.	Поголів'я свиней, тис гол.	Поголів'я овець та кіз, тис гол.
Листопад 2008 р.	5207,52	6854,553	1775,711
Грудень 2008 р.	4666,534	6248,054	1667,681
Січень 2009 р.	4685,498	5899,064	1710,946
Лютий 2009 р.	4923,516	5785,019	1861,599
Березень 2009 р.	5101,086	5663,000	2053,874
Квітень 2009 р.	5152,416	5373,686	2134,123
Часовий період	Внутрішній виробничий потенціал аграрного ринку		
	Виробництво м'яса усіх видів (у живій вазі), тис. т	Виробництво молока, тис. т	Виробництво яєць, млн.шт.
Листопад 2008 р.	259,112	760,998	1213,213
Грудень 2008 р.	370,138	634,745	1211,518
Січень 2009 р.	258,806	508,672	1227,047
Лютий 2009 р.	221,136	535,895	1141,765
Березень 2009 р.	194,062	788,248	1328,962
Квітень 2009 р.	256,732	931,271	1668,416

Графічне зображення динаміки фактичних та отриманих теоретичних рівнів показників економічного та внутрішнього виробничого потенціалу аграрного ринку в Україні за період з січня 2001 р. до жовтня 2008 р., а також прогнозних значень на період з листопада 2008 р. по квітень 2009 р. з базою прогнозування 94 місяці наведено на рис. 2-8.

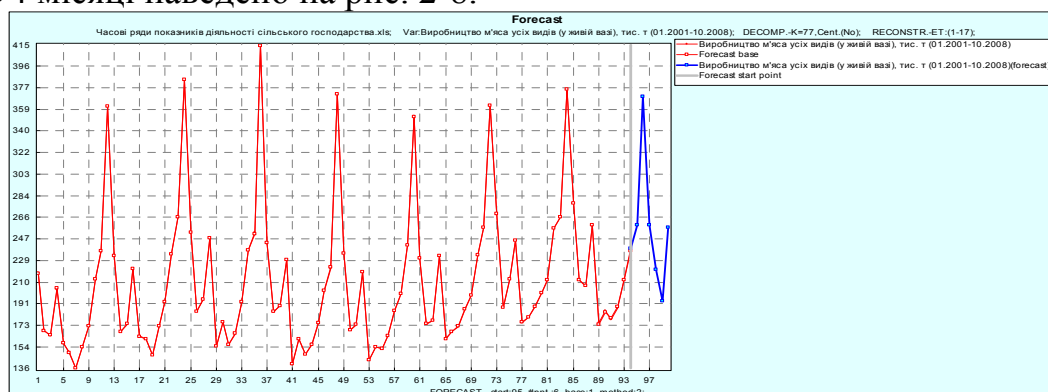

Рис. 2. Прогноз виробництва м'яса усіх видів (у живій вазі) в Україні

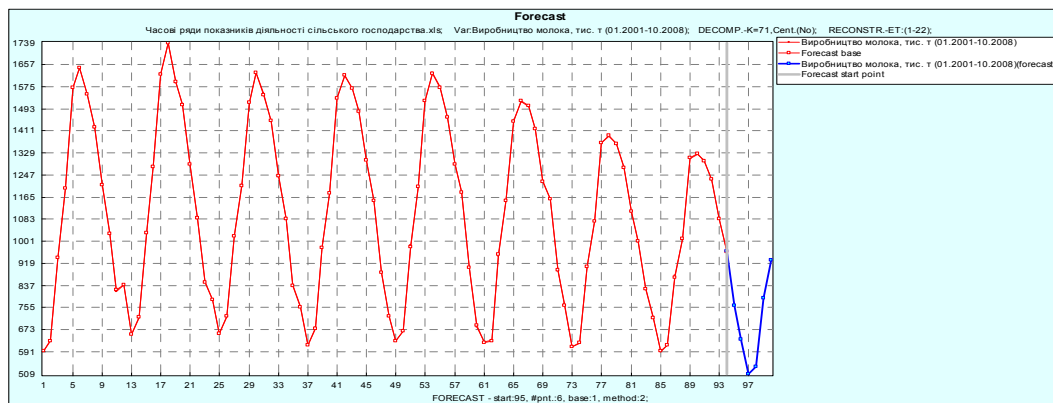

Рис. 3. Прогноз виробництва молока в Україні

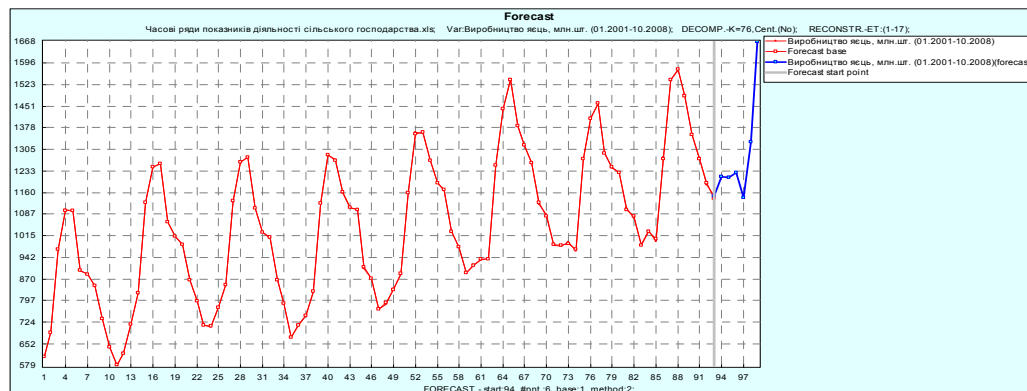

Рис. 4. Прогноз виробництва яєць в Україні

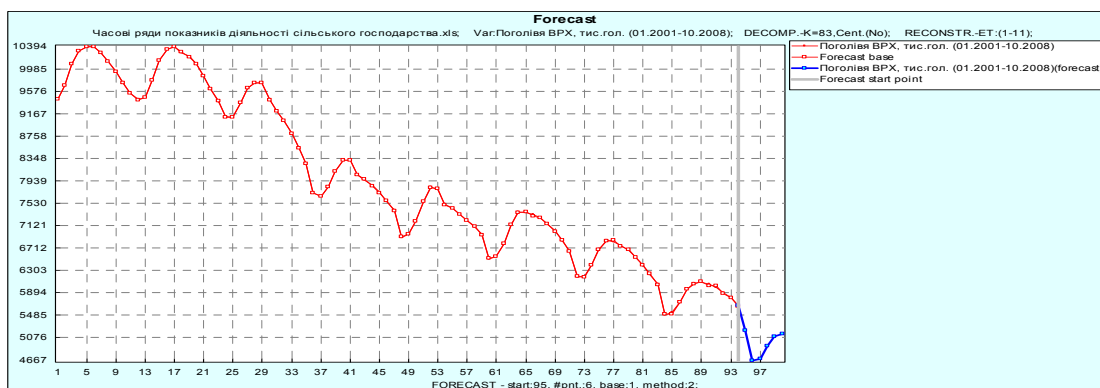

Рис. 5. Прогноз поголів'я ВРХ в Україні

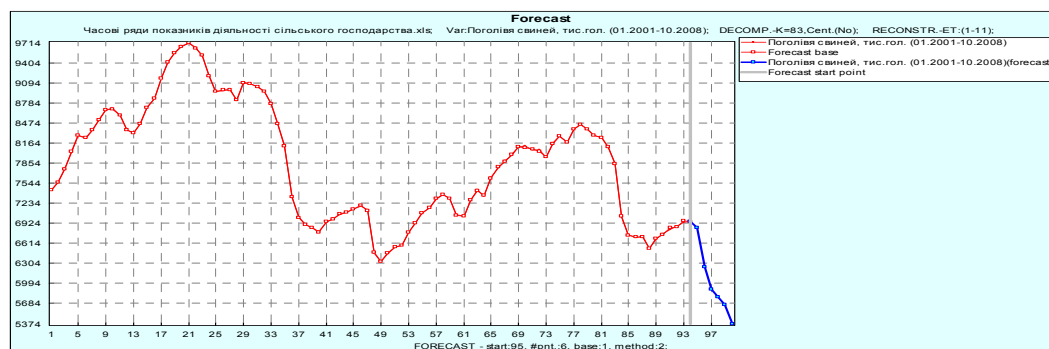

Рис. 6. Прогноз поголів'я свиней в Україні

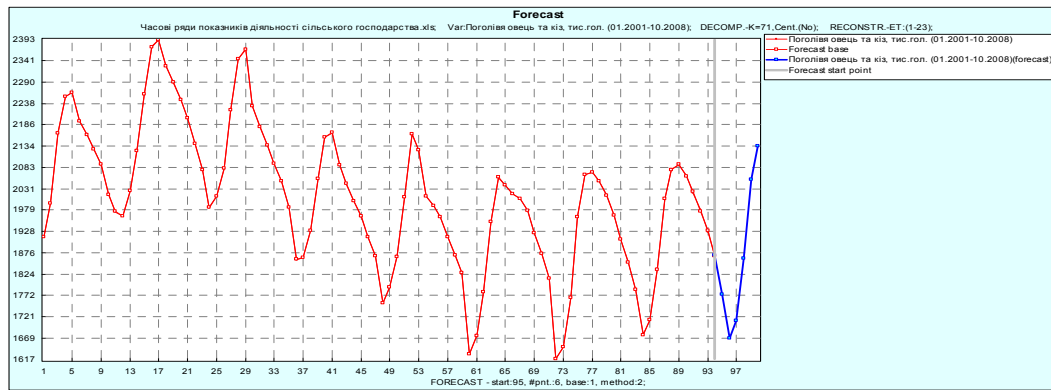

Рис. 7. Прогноз поголів'я овець та кіз в Україні

Майже цілковий збіг фактичних значень показників та розрахованих теоретичних рівнів підтверджує високу рівень достовірність отриманих моделей.

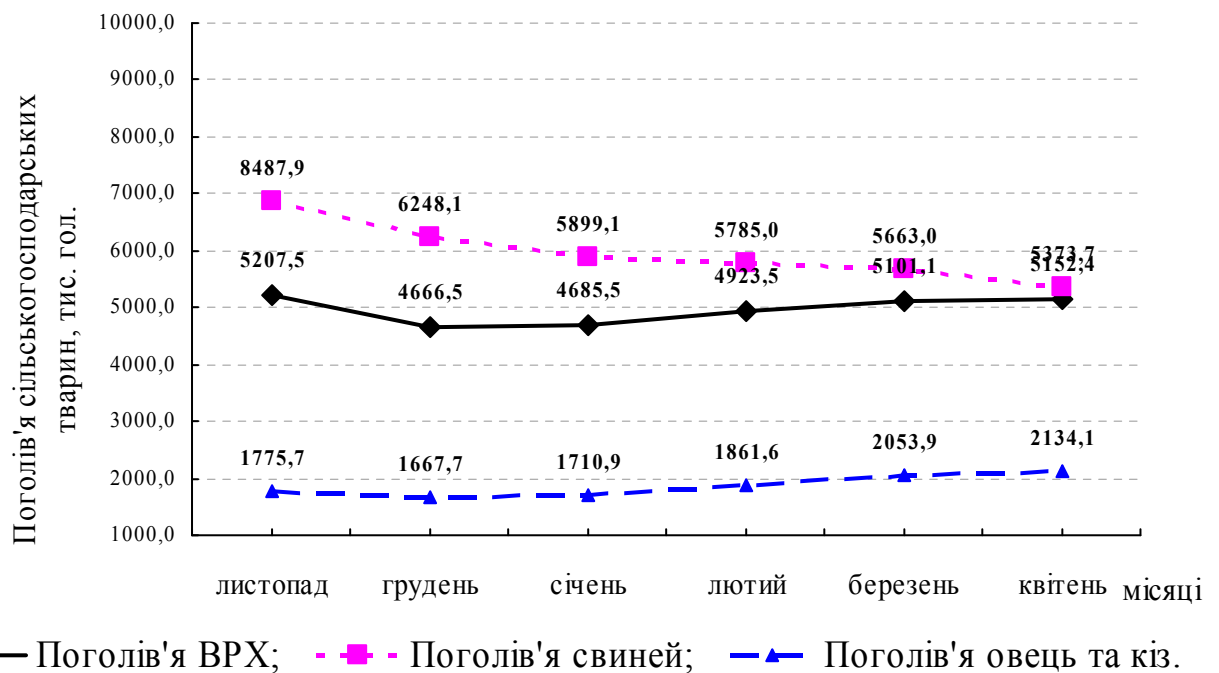

Рис. 8. Прогноз поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні на листопад 2008 р. - квітень 2009 р.

Аналіз динаміки прогнозних значень елементів економічного потенціалу тваринництва, а саме чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин на листопад 2008 р. – квітень 2009 р., дозволив зробити висновок про поступове зменшення значень досліджених показників, що свідчить про погіршення кон'юнктури аграрного ринку.

Підкреслимо, що динаміка чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин є особливим інтегруючим показником, який чутливо реагує на зміни кон'юнктури ринку. Цей загальний висновок підтверджується аналізом прогнозу виробництва м'яса усіх видів в Україні (рис. 9.).

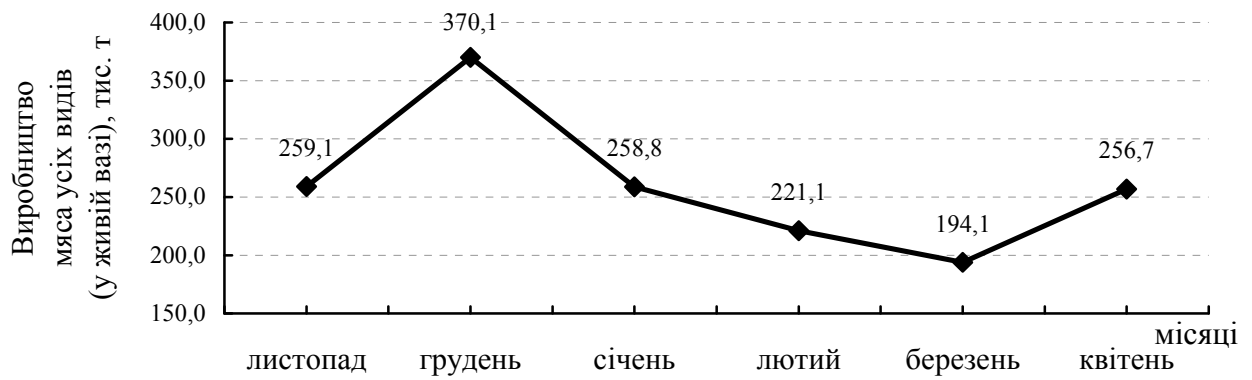

Рис. 9. Прогноз виробництва м'яса усіх видів в Україні на листопад 2008 р. - квітень 2009 р.

Прогноз виробництва молока та яєць в Україні на листопад 2008 р. - квітень 2009 р. представлений на рис. 10; 11.

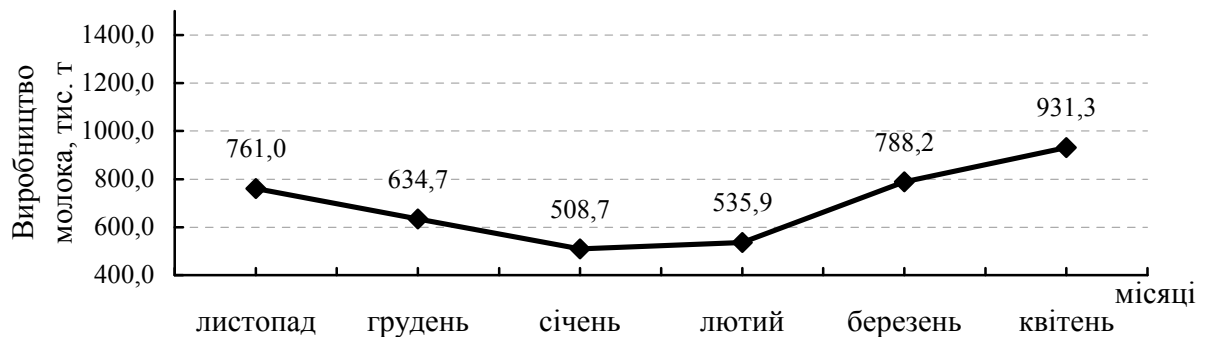

Рис. 10. Прогноз виробництва молока в Україні на листопад 2008 р. - квітень 2009 р.

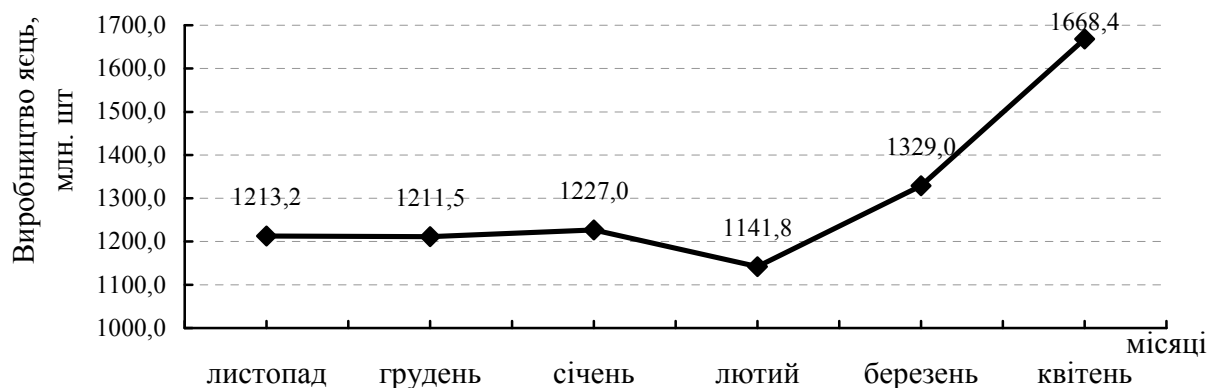

Рис. 11. Прогноз виробництва яєць в Україні на листопад 2008 р. - квітень 2009 р.

У квітні 2009 р. у порівнянні з листопадом 2008 р. прогнозується збільшення виробництва яєць майже на 35%, молока – на 25%. Все це буде супроводжуватись значним підвищенням цін [10].

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки,

1. Підтверджено припущення про те, що економічний, внутрішній виробничий потенціал та ціни є специфічними акумулюючими показниками, аналіз ди-

наміки яких дозволяє зробити оцінку прогнозу кон'юнктури національного аграрного ринку.

2. Прогноз кон'юнктури аграрного ринку доцільно здійснювати на основі комбінування ринкових індикаторів. До вагомих індикаторів кон'юнктури аграрного ринку слід віднести динаміку поголів'я сільськогосподарських тварин, виробництво, обсяги продажу та ціни сільськогосподарської продукції.

3. Показники економічного та виробничого потенціалу аграрного ринку віддзеркалюють вплив інших елементів ринкової системи, враховуючи зворотні зв'язки. Аналіз їх динаміки дозволяє оцінити напрямок розвитку та одержати прогноз кон'юнктури аграрного ринку.

4. Прогноз динаміки елементів економічного потенціалу аграрного ринку в Україні свідчить про його зменшення, зміна внутрішнього виробничого потенціалу зумовлена збільшенням виробництва м'яса, молока, молочних продуктів та яєць. Зважаючи на викладене та прогноз стрімкого підвищення цін, можна зробити висновок про суттєве погіршення кон'юнктури аграрного ринку в Україні.

Література:

1. Айвазян С.А. Практикум по прикладной статистике и эконометрике: учеб. пос. / С.А. Айвазян, В.С. Мхитарян. – М.: Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 1998. – 160 с.
2. Бараник З.П. Методичні підходи до оцінювання функціонування регіонів країни за станом соціально-економічного розвитку / З.П. Бараник // Економіка та держава. – 2006. – № 5. – С. 56–60.
3. Голяндина Н.Э. Метод «Гусеница»-SSA: анализ временных рядов: учебн. пос. / Н.Э. Голяндина. – СПб: Изд-во СПбГУ, 2004. – 76 с.
4. Солнцев В.Н. Нетрадиционный метод анализа структуры и прогнозирования временных рядов «Гусеница-SSA» / В.Н. Солнцев, В.В. Некруткин // Регіон. Научн. конференции «Вероятностные идеи в науке и философии.» – Новосибирск, 23–25 сентября 2003. – Новосибирск: Институт философии и права СО РАН, Новосибирский гос. университет, 2003. – С. 126–129.
5. Статистика ринків: підручн. для вищ. навч. закл. / ДАСОА Держкомстату України; наук. ред. Н.О. Парфенцева. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2007. – 863 с.
6. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – К.: Консультант, 2008. – 572 с.
7. Хорунжий М.Й. Аграрна політика: навч. пос. / М.Й. Хорунжий. – К.: КНЕУ, 1998. – 240 с.
8. Аграрний сектор України. /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroua.net/>
9. Анализ и прогноз временных рядов: программная реализация метода "Гусеница"; сост. Н.Э. Голяндина, В.В. Некруткин, К.А. Браулов. /[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gistatgroup.com/gus/programs.html>. – CaterpillarSSA 3.30
10. Статистична інформація /[Електронний ресурс] . – / Держ. ком. статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Аннотация

КРАТКОСРОЧНОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КОНЬЮНКТУРЫ АГРАРНОГО РЫНКА В УКРАИНЕ

Корепанов А.С., к.э.н., преподаватель.

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье предложена методика и изложены результаты краткосрочного прогнозирования конъюнктуры аграрного рынка в Украине.

Ключевые слова: конъюнктура, аграрный рынок, прогноз, анализ сингулярного спектра.

Summary

SHORT-TERM FORECASTING OF THE CONJUNCTURE OF THE AGRARIAN MARKET IN UKRAINE

Korepanov O.S., Hh.D., lecturer

V. N. Karazin Kharkiv National University

The article presents the procedure of analysing of Ukrainian agrarian market conditions.

Key words: market conditions, agrarian market, forecasting, Singular Spectrum Analysis.